

YUKSAK MA'NAVIYATLI YOSHLARNI TARBIYALASHDA BUYUK ALLOMALARNING QARASHLARI

Raxmanov Shuxrat Xamid o'g'li

Urganch davlat pedagogika instituti

Ijtimoiy va amaliy fanlar fakulteti bakalavr talabasi

shuhratraxmanov@gmail.com

Annotatsiya: Mazkur maqolada yuksak ma'naviyatli yoshlarni tarbiyalashda buyuk allomalar merosining nazariy va amaliy ahamiyati keng yoritiladi. Sharq mutafakkirlarining komil insonni shakllantirishga oid qarashlari, axloqiy tarbiya, ilm-ma'rifat, ijtimoiy mas'uliyat kabi muhim tushunchalar ilmiy tahlil qilinadi. Shuningdek, zamonaviy ta'lim tizimida allomalar merosidan foydalanishning samarali yo'llari asoslab beriladi.

Kalit so'zlar: ma'naviyat, tarbiya, yoshlar, allomalar, komil inson, axloq, qadriyatlar, ilm-ma'rifat, pedagogika.

Kirish

Bugungi globallashuv jarayonida jamiyat rivojining asosiy omillaridan biri bu – yuksak ma'naviyatli, mustaqil fikrlaydigan, keng dunyoqarashga ega yoshlarni tarbiyalashdir. Axborot oqimining keskin ortishi, turli g'oyaviy tahdidlarning kuchayishi sharoitida yoshlarning ma'naviy immunitetini mustahkamlash dolzarb vazifaga aylanmoqda. Yoshlar tarbiyasi masalasi tarix davomida barcha jamiyatlar uchun muhim bo'lib kelgan. Ayniqsa, Sharq uyg'onish davrida yashab ijod qilgan buyuk allomalar yoshlar tarbiyasiga alohida e'tibor qaratganlar. Ularning asarlarida inson kamoloti,

axloqiy yetuklik, ilm olish, jamiyat oldidagi mas'uliyat kabi masalalar chuqur yoritilgan. Mazkur maqolada buyuk allomalar qarashlari asosida yoshlarni yuksak ma'naviyat ruhida tarbiyalashning nazariy asoslari va amaliy jihatlari tahlil qilinadi.

Adabiyotlar sharhi

Sharq mutafakkirlarining ilmiy merosi yoshlar tarbiyasining turli jihatlari qamrab oladi. Ularning asarlarida insonni har tomonlama kamol toptirish, uni jamiyatning faol a'zosi sifatida shakllantirish masalalari keng yoritilgan. Mutafakkirlar tarbiya jarayonini uzluksiz va tizimli jarayon sifatida ko'rib, unda oilaning, ta'lim muassasalarining va jamiyatning o'rni muhim ekanligini ta'kidlaganlar. Shuningdek, ular yoshlarni tarbiyalashda individual yondashuv zarurligini ham qayd etganlar.

Tadqiqot metodologiyasi

Tadqiqot davomida quyidagi ilmiy usullardan foydalanildi:

- tarixiy-tahliliy yondashuv
- qiyosiy tahlil
- sistemali yondashuv
- umumlashtirish va xulosalash

Buyuk allomalar asarlari va zamonaviy pedagogik tadqiqotlar asosida yoshlar tarbiyasining asosiy tamoyillari aniqlashtirildi.

Asosiy qism

1. Komil inson konsepsiyasi

Sharq mutafakkirlari ta'limotida komil inson tushunchasi markaziy o'rin egallaydi. Komil inson - bu har tomonlama rivojlangan, ma'naviy yetuk, bilimli va jamiyatga foydali shaxsdir.

Komil inson quyidagi fazilatlar bilan ajralib turadi:

- yuksak axloq
- chuqur bilim
- mustaqil fikrlash
- ijtimoiy faollik

Bu konsepsiya bugungi yoshlar tarbiyasida ham asosiy mezonlardan biri hisoblanadi.

2. Axloqiy tarbiyaning ustuvorligi

Allomalar axloqiy tarbiyani inson kamolotining poydevori deb bilganlar. Ularning fikricha, ilm faqat axloq bilan uyg'unlashgandagina foyda keltiradi.

Axloqiy tarbiyaning asosiy yo'nalishlari:

- halollik va poklik
- adolat va insoflilik
- mehnatsevarlik
- vatanparvarlik
- insonparvarlik

Bu fazilatlarni yoshlar ongiga singdirish ularni barkamol inson qilib tarbiyalashda muhim ahamiyat kasb etadi.

3. Ilm va ma'rifatning ahamiyati

Ilm insonni jaholatdan qutqaruvchi, uni yuksaklikka olib chiquvchi asosiy omil sifatida qaralgan. Allomalar yoshlarni ilm olishga undab, bilimni hayotiy zarurat sifatida ko'rsatganlar.

Ilmning ahamiyati:

- tafakkurni rivojlantiradi
- ongni yuksaltiradi
- to'g'ri qaror qabul qilishga yordam beradi

4. Tarbiya jarayonida muhitning roli

Yoshlar tarbiyasida oila, maktab va jamiyat muhim rol o'ynaydi. Allomalar bu uchlikning uyg'unligini ta'minlash zarurligini ta'kidlaganlar.

- Oila – dastlabki tarbiya maskani
- Maktab – bilim va ko'nikmalar markazi
- Jamiyat – ijtimoiy tajriba maydoni

5. Milliy va umuminsoniy qadriyatlar uyg'unligi

Yoshlarni tarbiyalashda milliy qadriyatlar bilan birga umuminsoniy qadriyatlarni ham uyg'unlashtirish zarur.

Milliy qadriyatlar:

- urf-odatlar
- an'analar
- tarixiy meros

Umuminsoniy qadriyatlar:

- tinchlik
- bag'rikenglik

- adolat

6. Zamonaviy tahdidlar va ma'naviy tarbiya

Bugungi kunda yoshlar turli axborot tahdidlari, g'oyaviy ta'sirlar ostida qolmoqda. Bu esa ma'naviy tarbiyani yanada kuchaytirishni talab etadi.

Shu sababli:

- tanqidiy fikrlashni rivojlantirish
- axborot madaniyatini oshirish
- milliy o'zlikni mustahkamlash zarur

7. Ta'lim tizimida allomalar merosidan foydalanish

Allomalar merosidan samarali foydalanish uchun:

- darsliklarga kiritish
- interaktiv metodlardan foydalanish
- ma'naviy-ma'rifiy tadbirlar tashkil etish
- yoshlarni ilmiy izlanishga jalb qilish

8. Innovatsion pedagogik yondashuvlar

Zamonaviy ta'limda quyidagi yondashuvlar muhim:

- kompetensiyaviy yondashuv
- interfaol metodlar
- axborot texnologiyalaridan foydalanish

Bu usullar yoshlarning faolligini oshiradi va ma'naviy rivojiga ijobiy ta'sir ko'rsatadi.

Natijalar va muhokama

Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, buyuk allomalar qarashlari yoshlar tarbiyasida mustahkam nazariy asos bo'lib xizmat qiladi. Ularning g'oyalari zamonaviy pedagogik yondashuvlar bilan uyg'unlashtirilganda yuqori samaradorlikka erishiladi.

Xulosa

Yuksak ma'naviyatli yoshlarni tarbiyalashda buyuk allomalar merosi beqiyos ahamiyatga ega. Ularning ta'limotlari asosida yoshlarni tarbiyalash orqali barkamol, ongli va mas'uliyatli avlodni shakllantirish mumkin. Shu sababli ushbu merosni chuqur o'rganish va amaliyotga joriy etish dolzarb vazifa hisoblanadi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Abu Nasr Forobiy. *Fozil odamlar shahri*. – Toshkent: Fan, 1993.
2. Abu Ali ibn Sino. *Donishnoma*. – Toshkent: Fan, 1981.
3. Alisher Navoiy. *Mahbub ul-qulub*. – Toshkent: G'afur G'ulom nomidagi nashriyot, 1983.
4. Yusuf Xos Hojib. *Qutadg'u bilig*. – Toshkent: Fan, 1971.
5. Ahmad Yassaviy. *Devoni hikmat*. – Toshkent: Adabiyot va san'at, 1992.
6. Burhoniddin Zarnujiy. *Ta'lim al-muta'allim*. – Toshkent: Movarounnahr, 2001.
7. Abdulla Avloniy. *Turkiy guliston yoxud axloq*. – Toshkent: O'qituvchi, 1992.
8. Mahmudxo'ja Behbudiy. *Tanlangan asarlar*. – Toshkent: Ma'naviyat, 1999.

9. Islom Karimov. *Yuksak ma'naviyat – yengilmas kuch.* – Toshkent: Ma'naviyat, 2008.
10. Shavkat Mirziyoyev. *Yangi O'zbekiston strategiyasi.* – Toshkent: O'zbekiston, 2021.
11. John Dewey. *Democracy and Education.* – New York: Macmillan, 1916.
12. Lev Vygotsky. *Mind in Society.* – Harvard University Press, 1978.
13. Jean Piaget. *The Psychology of the Child.* – Basic Books, 1969.
14. Paulo Freire. *Pedagogy of the Oppressed.* – New York: Continuum, 1970.
15. Howard Gardner. *Frames of Mind.* – Basic Books, 1983.